Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)

den 26 mars 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 2008/48/EG – Konsumentkreditavtal – Ångerrätt – Frist för att utöva denna rätt – Krav på vilka uppgifter avtalet ska innehålla – Information enbart i form av en hänvisning till ett flertal nationella bestämmelser”

I mål C-66/19,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Landgericht Saarbrücken (Regionala domstolen i Saarbrücken, Tyskland) genom beslut av den 17 januari 2019, som inkom till domstolen den 29 januari 2019, i målet

JC

mot

Kreissparkasse Saarlouis,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Safjan (referent) samt domarna L. Bay Larsen och N. Jääskinen,

generaladvokat: E. Sharpston,

justitiesekreterare: Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– JC, genom T. Röske, Rechtsanwalt,

– Kreissparkasse Saarlouis, genom G. Rohleder, Rechtsanwalt,

– Tysklands regering, genom J. Möller, M. Hellmann, E. Lankenau och A. Berg, samtliga i egenskap av ombud,

– Tjeckiens regering, genom M. Smolek, J. Vláčil och S. Šindelková, samtliga i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom G. Goddin och B.-R. Killmann, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 10.2 p i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66, och rättelser i EUT L 207, 2009, s. 14, EUT L 199, 2010, s. 40, EUT L 234, 2011, s. 46, och EUT L 36, 2015, s. 15).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan JC och Kreissparkasse Saarlouis angående JC:s utövande av ångerrätten för det kreditavtal som ingåtts med Kreissparkasse Saarlouis.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I skälen 8–10, 14 och 31 i direktiv 2008/48 anges följande:

”(8) Det är viktigt att marknaden ger ett tillräckligt gott konsumentskydd för att säkra konsumenternas förtroende….

(9) Det krävs fullständig harmonisering för att kunna tillförsäkra alla konsumenter i gemenskapen ett högt och likvärdigt konsumentskydd som tillvaratar deras intressen och för att det ska skapas en verklig inre marknad. Det bör därför inte vara tillåtet för medlemsstaterna att behålla eller införa andra nationella bestämmelser än de som föreskrivs i detta direktiv….

(10) … Detta direktiv bör ..... inte påverka medlemsstaternas tillämpning, i överensstämmelse med gemenskapsrätten, av bestämmelser i direktivet på områden som inte omfattas av dess tillämpningsområde. En medlemsstat kan således behålla eller införa nationell lagstiftning som motsvarar bestämmelserna i detta direktiv eller vissa av dess bestämmelser för kreditavtal som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde, t.ex. för kreditavtal som gäller belopp som understiger 200 [euro] eller överstiger 75 000 [euro]. Medlemsstaterna kan dessutom tillämpa detta direktivs bestämmelser på kombinerade krediter, som inte omfattas av direktivets definition av kombinerade kreditavtal….

…

(14) Kreditavtal som omfattar fastighetsrättsliga säkerheter bör undantas från detta direktivs tillämpningsområde. Denna kreditform är av särskild karaktär. Även kreditavtal som är avsedda för att finansiera förvärv eller behållande av äganderätt till mark eller en befintlig eller planerad byggnad bör undantas från detta direktivs tillämpningsområde. Emellertid bör kreditavtal inte undantas från detta direktivs tillämpningsområde endast på grund av att de syftar till renovering eller värdeökning av en befintlig byggnad.

…

(31) För att konsumenten ska känna till sina rättigheter och skyldigheter enligt kreditavtalet bör detta innehålla all nödvändig information på ett klart och tydligt sätt.”

4 I artikel 2 i direktivet, som har rubriken ”Tillämpningsområde”, föreskrivs följande:

”1. Detta direktiv ska gälla kreditavtal.

2. Detta direktiv ska inte gälla följande:

a) Kreditavtal för vilka det som säkerhet finns en inteckning eller en annan jämförbar vanligt förekommande säkerhet i en medlemsstat i fast egendom eller för vilka det som säkerhet finns en rättighet med anknytning till fast egendom.

b) Kreditavtal som är avsedda för att förvärva eller behålla äganderätt till mark eller en befintlig eller planerad byggnad.

c) Kreditavtal som avser ett sammanlagt kreditbelopp på under 200 [euro] eller över 75 000 [euro].

…”

5 I artikel 10 i det direktivet, som har rubriken ”Information som ska ges i kreditavtal”, föreskrivs följande i punkt 2 p:

”Kreditavtalet ska på ett klart och kortfattat sätt innehålla uppgift om följande:

…

p) Förekomst eller avsaknad av ångerrätt, frist under vilken ångerrätten kan utövas samt andra villkor för att utöva denna rätt, inklusive information om konsumentens skyldighet att återbetala det utnyttjade kapitalet och räntan i enlighet med artikel 14.3 b samt det upplupna räntebeloppet per dag.”

6 Artikel 14 i direktivet, med rubriken ”Ångerrätt”, har följande lydelse i punkt 1:

”Konsumenten ska ha rätt att inom 14 kalenderdagar frånträda kreditavtalet utan att behöva ange några skäl.

Denna ångerfrist ska börja löpa

a) antingen från och med den dag kreditavtalet ingås, eller

b) från och med den dag då konsumenten får avtalsvillkoren och informationen i enlighet med artikel 10, om denna dag infaller senare än den dag som avses i led a i detta stycke.”

7 I artikel 22 i direktiv 2008/48, med rubriken ”Harmonisering och detta direktivs tvingande karaktär”, föreskrivs följande i punkt 1:

”I den mån detta direktiv innehåller harmoniserade bestämmelser får medlemsstaterna inte behålla eller införa andra bestämmelser i sin nationella lagstiftning som skiljer sig från vad som fastställs i detta direktiv.”

Tysk rätt

8 I 492 § Bürgerliches Gesetzbuch (civillagen), i den lydelse som var tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad BGB), föreskrevs följande:

”1. Konsumentkreditavtal ska ingås skriftligen, utom om en strängare form föreskrivs. .....

2. Avtalet ska innehålla de uppgifter som föreskrivs för varje konsumentkreditavtal i enlighet med 247 § styckena 6–13 i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (lagen om införande av BGB), i den lydelse som var tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad EGBGB).

…”

9 I 495 § BGB föreskrevs följande:

”1. Vid konsumentkreditavtal har låntagaren en ångerrätt i enlighet med 355 §.

2. 355–359a §§ ska tillämpas under förutsättning att

1) de obligatoriska uppgifter som avses i 247 § stycke 6 punkt 2 EGBGB ska anges i stället för informationen om ångerrätten;

2) ångerfristen inte börjar löpa
   a) innan avtalet ingås, eller
   b) innan låntagaren har fått de obligatoriska uppgifter som avses i 492 § stycke 2, och

3) låntagaren ..... även ska ersätta långivaren för de kostnader som denne har haft vid offentliga organ och som han eller hon inte kan få tillbaka.”

10 I 503 § stycke 1 BGB angavs följande:

”497 § 1 styckena 2 och 3 första, andra, fjärde och femte meningarna samt 499, 500 och 502 §§ ska inte tillämpas på avtal där lånet enbart ställs till förfogande mot en säkerhet i fast egendom, och genomförs på villkor som är sedvanliga för avtal för vilka säkerhet ställts i fast egendom och för tillfällig finansiering av dessa.”

11 I artikel 247 § 6 stycke 1 EGBGB räknades de uppgifter upp som skulle finnas med i ett konsumentkreditavtal. Vilka ytterligare uppgifter som måste ingå i avtalet regleras i artikel 247 § 6 stycke 2 första och andra meningen och artikel 247 § 7 och artikel 247 § 8 stycke 2 EGBGB (vad gäller avtal med tilläggsprestationer), i artikel 247 § 12 stycke 1 andra meningen led 2 EGBGB i dess äldre lydelse (för kopplade avtal och finansiellt stöd mot betalning) och artikel 247 § 13 stycke 1 EGBGB i dess äldre lydelse (vid medverkan av en låneförmedlare).

12 I artikel 247 § 9 EGBGB föreskrevs att vid avtal som avses i 503 § BGB, med avvikelse från artikel 247 § § 3–8, 12 och 13, är det absolut nödvändigt att den information som avses i artikel 247 § 3 stycke 1 punkterna 1–7, 10 och 13, samt i artikel 247 § 3 stycke 4 och i artikel 247 § 8, ingår i förhandsinformationen och i kreditavtalet som ingåtts med konsumenten. I denna bestämmelse föreskrevs att avtalet dessutom ska innehålla de uppgifter om ångerrätten som avses i artikel 247 § 6 stycke 2.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

13 Under år 2012 ingick JC, i egenskap av konsument, ett kreditavtal med ett kreditinstitut, Kreissparkasse Saarlouis, för vilket säkerhet i fast egendom ställdes till ett värde av 100 000 euro till en fast årlig ränta på 3,61 procent till och med den 30 november 2021 (nedan kallat det aktuella avtalet).

14 Punkt 14 i avtalet, med rubriken ”Information om ångerrätten”, hade följande lydelse:

”Ångerrätt

Låntagaren har rätt att inom 14 kalenderdagar skriftligen (till exempel genom brev, fax eller e-post) frånträda kreditavtalet utan att behöva ange några skäl. Fristen börjar löpa när avtalet har ingåtts, dock inte förrän låntagaren har fått all information som krävs enligt 492 § stycke 2 [BGB] (till exempel information om typ av lån, om nettolånebeloppet och om avtalets löptid)….”

15 Genom skrivelse av den 30 januari 2016 meddelade JC Kreissparkasse Saarlouis att han ville häva detta avtal.

16 JC väckte talan vid Landgericht Saarbrücken (Regionala domstolen i Saarbrücken, Tyskland) och yrkade fastställelse av, för det första att Kreissparkasse Saarlouis fordran enligt det aktuella avtalet inte översteg 66 537,57 euro, belopp fastställt per den 30 april 2018, för det andra att Kreissparkasse Saarlouis för sent hade godkänt betalningen av detta belopp och, för det tredje att Kreissparkasse Saarlouis var skyldig att ersätta JC för all skada som uppstått till följd av vägran att godta avvecklingen av skulden. JC yrkade i andra hand att det skulle fastställas att Kreissparkasse Saarlouis, från och med dagen för mottagandet av förklaringen om frånträde, inte längre hade rätt till avtalsenlig ränta eller återbetalning av krediten enligt villkoren i det aktuella avtalet.

17 Kreissparkasse Saarlouis yrkade att JC:s talan skulle ogillas, eftersom JC vederbörligen hade informerats om sin ångerrätt och att fristen för att utöva denna rätt hade löpt ut när JC avsåg att utnyttja denna.

18 Den hänskjutande domstolen har påpekat att enligt artikel 2.2 a i direktiv 2008/48 ska direktivet inte tillämpas på kreditavtal för vilka det ställts en säkerhet i fast egendom. Den hänskjutande domstolen har anfört att den tyska lagstiftaren emellertid har använt sig av den möjlighet som anges i skäl 10 i direktivet, att tillämpa den ordning som föreskrivs i direktivet på områden som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde, såsom de bestämmelser som är tillämpliga på sådana avtal. Under dessa omständigheter anser den hänskjutande domstolen att en tolkning av bestämmelserna i nämnda direktiv är nödvändig för att avgöra det nationella målet och att EU-domstolen är behörig att göra denna tolkning i förevarande mål, med hänvisning till domen av den 17 juli 1997, Giloy (C-130/95, EU:C:1997:372).

19 När det gäller målet i sak vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida hänvisningen i det aktuella avtalet till 492 § stycke 2 BGB, avseende de obligatoriska uppgifter som ska lämnas till låntagaren, uppfyller kravet i artikel 10.2 p i direktiv 2008/48, enligt vilket kreditavtalet på ett ”klart och kortfattat sätt” ska ange förekomsten eller avsaknaden av ångerrätt samt villkoren för utövande av denna rätt.

20 Den hänskjutande domstolen har bland annat gjort gällande att nämnda bestämmelse i BGB även hänvisar till en annan nationell bestämmelse, närmare bestämt artikel 247 §§ 6–13 EGBGB, där det i sin tur hänvisas till andra bestämmelser i BGB. Under dessa omständigheter måste konsumenten söka efter nationella bestämmelser i olika lagstiftningsakter för att kunna identifiera samtliga obligatoriska uppgifter vars kommunikation avgör när ångerfristen för avtalet ska börja löpa.

21 Konsumenten måste dessutom, i enlighet med artikel 247 § 9 EGBGB kunna avgöra huruvida det avtal som vederbörande ingått med näringsidkaren avser en fastighetskredit, i den mening som avses i 503 § BGB, en fråga som enligt den hänskjutande domstolen emellertid inte kan avgöras av en genomsnittskonsument utan juridisk utbildning.

22 Mot denna bakgrund beslutade Landgericht Saarbrücken (Regionala domstolen i Saarbrücken) att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

”1) Ska artikel 10.2 p i direktiv 2008/48 tolkas så, att den information som ska lämnas om ”frist” eller ”andra villkor för att utöva ångerrätten” även omfattar villkoren för när ångerfristen ska börja löpa?

2) Om fråga 1 besvaras jakande:

Utgör artikel 10.2 p i direktiv 2008/48 hinder för en tolkning enligt vilken informationen om ångerrätt ska anses vara ”klar” och ”kortfattad”, när den i sig inte till fullo nämner de obligatoriska uppgifter som måste lämnas för att ångerfristen ska börja löpa, utan i detta avseende i stället hänvisar till en nationell bestämmelse – i det nu aktuella fallet 492 § stycke 2 BGB, i dess lydelse till den 12 juni 2014 – i vilken det i sin tur hänvisas till ytterligare nationella bestämmelser – i det nu aktuella fallet artikel 247 §§ [6]–13 EGBGB, i dess lydelse till den 12 juni 2014 – och konsumenten därför tvingas läsa ett stort antal bestämmelser i olika lagar för att få klarhet i vilka obligatoriska uppgifter som måste ha angetts för att ångerfristen i samband med vederbörandes kreditavtal ska börja löpa?

3) Om fråga 2 besvaras nekande (och det i princip inte finns något att invända mot en hänvisning till nationella bestämmelser):

Utgör artikel 10.2 p i direktiv 2008/48/EG hinder för en tolkning enligt vilken information om ångerrätt ska anses vara ”klar” och ”kortfattad”, när hänvisningen till en nationell lagbestämmelse – i det nu aktuella fallet 492 § stycke 2 BGB, i dess lydelse från den 30 juli 2010 till den 12 juni 2014 – och en vidare hänvisning i denna – i det nu aktuella fallet till artikel 247 §§ [6]–13 EGBGB, i dess lydelse från den 4 augusti 2011 till den 12 juni 2014 – nödvändigtvis innebär att konsumenten, utöver att enbart läsa bestämmelser, dessutom tvingas göra en juridisk bedömning – till exempel av huruvida lånen har beviljats till villkor som är normala för avtal med inteckning i fast egendom som säkerhet och tillfällig finansiering av dessa eller huruvida det föreligger kopplade avtal – för att få klarhet i vilka obligatoriska uppgifter som måste lämnas för att ångerfristen ska börja löpa i samband med dennes låneavtal?”

Huruvida tolkningsfrågorna kan tas upp till prövning

23 Den tyska regeringen har i sitt skriftliga yttrande gjort gällande att domstolen inte är behörig att besvara de frågor som ställts, eftersom direktiv 2008/48 inte är tillämpligt på kreditavtal för vilka säkerhet har ställts i fast egendom och att den tyska lagstiftaren, trots att den genom unionslagstiftarens försorg har getts denna möjlighet, inte har beslutat att tillämpa det system som föreskrivs i direktivet på områden som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde, såsom det i det nationella målet aktuella kreditavtalet med säkerhet i fast egendom.

24 Den tyska regeringen har även anfört att det i tysk rätt redan innan direktiv 2008/48 antogs, fanns bestämmelser som reglerade sådana avtal. Eftersom dessa bestämmelser ansågs vara förenliga med bestämmelserna i direktivet fann den nationella lagstiftaren att det var tillräckligt att kombinera bestämmelserna avseende konsumentkreditavtal och bestämmelserna avseende lån med säkerhet i fast egendom.

25 I detta avseende erinrar domstolen om att enligt artikel 2.2 a i direktiv 2008/48 ska direktivet inte tillämpas på kreditavtal för vilka det som säkerhet finns en inteckning eller en annan jämförbar vanligt förekommande säkerhet i en medlemsstat i fast egendom eller för vilka det som säkerhet finns en rättighet med anknytning till fast egendom.

26 Unionslagstiftaren har emellertid, såsom framgår av skäl 10 i direktivet, preciserat att en medlemsstat kan behålla eller införa nationell lagstiftning som motsvarar bestämmelserna i detta direktiv eller vissa av dess bestämmelser för kreditavtal som inte omfattas av direktivets tillämpningsområde.

27 Det framgår emellertid av beslutet om hänskjutande att den tyska lagstiftaren således har beslutat att tillämpa den ordning som föreskrivs i direktiv 2008/48 på sådana avtal som det nu aktuella.

28 Domstolen har vid ett flertal tillfällen förklarat sig vara behörig att meddela förhandsavgörande beträffande unionsbestämmelser i fall då de aktuella omständigheterna i målet vid den nationella domstolen inte omfattades av unionsrättens tillämpningsområde, och således omfattats av medlemsstaternas exklusiva behörighet, men då dessa bestämmelser hade blivit tillämpliga genom att det i nationell rätt hänvisats till innehållet i unionsbestämmelserna (dom av den 12 juli 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, punkt 86 och där angiven rättspraxis).

29 Domstolen har bland annat betonat att när en reglering i nationell lagstiftning av situationer som inte omfattas av den berörda unionsrättsaktens tillämpningsområde anpassats till den reglering som har valts i denna unionsrättsakt, föreligger det ett klart unionsintresse av att de bestämmelser eller begrepp som har hämtats från den rättsakten tolkas på ett enhetligt sätt för att i framtiden undvika olika tolkningar (dom av den 19 oktober 2017, Solar Electric Martinique, C-303/16, EU:C:2017:773, punkt 26 och där angiven rättspraxis).

30 Nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten presumeras dessutom vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 3 juli 2019, UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, punkt 46 och där angiven rättspraxis).

31 Domstolen har dessutom vid flera tillfällen slagit fast att det inte ankommer på domstolen att uttala sig om tolkningen av nationella bestämmelser och att fastställa huruvida den nationella domstolens tolkning av desamma är korrekt. En sådan tolkning omfattas nämligen av de nationella domstolarnas exklusiva behörighet (dom av den 3 juli 2019, UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, punkt 47 och där angiven rättspraxis).

32 Begäran om förhandsavgörande kan följaktligen tas upp till prövning.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

33 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 10.2 p i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att till den information som enligt denna bestämmelse ska anges på ett klart och kortfattat sätt i ett kreditavtal, hör uppgifter om sättet att beräkna ångerfristen som föreskrivs i artikel 14.1 andra stycket i direktivet.

34 Enligt artikel 10.2 p i direktivet ska kreditavtalet på ett klart och kortfattat sätt innehålla inte bara uppgift om ”förekomst eller avsaknad av ångerrätt” och ”frist under vilken ångerrätten kan utövas”, utan också om ”andra villkor för att utöva denna rätt”.

35 Såsom framgår av artikel 10.2 i direktiv 2008/48, jämförd med skäl 31 i samma direktiv, är kravet att ett kreditavtal som upprättats i pappersform eller på något annat varaktigt medium på ett klart och kortfattat sätt ska innehålla de uppgifter som avses i den bestämmelsen, nödvändigt för att konsumenten ska kunna känna till sina rättigheter och skyldigheter (dom av den 9 november 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 31).

36 Detta krav bidrar till att det mål som eftersträvas med direktiv 2008/48 kan uppnås. Detta mål består i en fullständig och tvingande harmonisering av vissa betydande områden som anses nödvändig för att kunna tillförsäkra alla konsumenter i unionen ett högt och likvärdigt skydd som tillvaratar deras intressen och för att underlätta införandet av en välfungerande inre marknad för konsumentkrediter (dom av den 9 november 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punkt 32).

37 Med hänsyn till ångerrättens betydelse för konsumentskyddet är informationen om denna rätt av grundläggande betydelse för konsumenten. För att kunna utnyttja denna information fullt ut måste konsumenten på förhand känna till villkoren, tidsfristen och förfarandena för att utöva ångerrätten (se, analogt, dom av den 23 januari 2019, Walbusch Walter Busch, C-430/17, EU:C:2019:47, punkt 46).

38 Verkan av den ångerrätt som föreskrivs i artikel 14 i direktiv 2008/48 skulle dessutom allvarligt försvagas om sättet för att beräkna ångerfristen inte ingick bland de uppgifter om utövande av denna rätt som kreditavtalet måste innehålla, i den mening som avses i artikel 10.2 i direktivet.

39 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande: Artikel 10.2 p i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att till den information som enligt denna bestämmelse ska anges på ett klart och kortfattat sätt i ett kreditavtal, hör uppgifter om sättet att beräkna ångerfristen som föreskrivs i artikel 14.1 andra stycket i direktivet.

Den andra frågan

40 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 10.2 p i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att den utgör hinder för att det i ett kreditavtal, vad gäller den information som avses i artikel 10 i direktivet, hänvisas till en nationell bestämmelse som i sin tur hänvisar till andra bestämmelser i den aktuella medlemsstatens lagstiftning.

41 EU-domstolen konstaterar inledningsvis att det i det aktuella avtalet preciseras att ångerfristen börjar löpa efter det att avtalet har ingåtts, men inte innan låntagaren har fått all sådan obligatorisk information som avses i 492 § stycke 2 BGB. Nämnda bestämmelse hänvisar till artikel 247 §§ 6–13 EGBGB, där det i sin tur hänvisas till andra bestämmelser i BGB.

42 Den hänskjutande domstolen konstaterar således att den obligatoriska information vars kommunikation till konsumenten avgör när fristen för att frånträda avtalet, i enlighet med artikel 10.2 p i direktiv och artikel 14.1 andra stycket i direktiv 2008/48, ska börja löpa, inte som sådan framgår av det aktuella avtalet. Den hänskjutande domstolen anser följaktligen att konsumenten är tvungen att söka i ett stort antal nationella bestämmelser i olika lagstiftningsakter för att få tillgång till denna information.

43 Såsom framgår av artikel 14.1 andra stycket b i direktiv 2008/48 börjar fristen för att frånträda avtalet löpa först den dag då konsumenten får informationen i enlighet med direktivets artikel 10, om denna dag infaller senare än den dag då kreditavtalet ingicks. I nämnda artikel 10 räknas de uppgifter upp som kreditavtalen ska innehålla.

44 När det i ett avtal som ingåtts av en konsument hänvisas till vissa bestämmelser i nationell rätt, vad gäller de uppgifter som krävs enligt artikel 10 i direktiv 2008/48, har konsumenten inte möjlighet att, på grundval av avtalet, vare sig avgöra omfattningen av hans eller hennes avtalsförpliktelse, eller att kontrollera huruvida alla enligt nämnda bestämmelse obligatoriska uppgifter återfinns i det ingångna avtalet, och i synnerhet inte heller kontrollera huruvida konsumentens eventuella frist för att frånträda avtalet kan ha börjat löpa.

45 För att avtalet ska kunna fullgöras korrekt och, i synnerhet, för att konsumenten ska kunna utöva sina rättigheter, däribland ångerrätten, är det dessutom nödvändigt att vederbörande känner till och förstår de uppgifter som kreditavtalet måste innehålla i enlighet med artikel 10.2 i direktiv 2008/48.

46 Domstolen har i detta avseende slagit fast att när det i ett direktiv på konsumentskyddsområdet föreskrivs en skyldighet för näringsidkaren att underrätta konsumenten om innehållet i det avtal som erbjudits denne, och vissa aspekter anges i tvingande bestämmelser i lag eller annan författning, är näringsidkaren skyldig att informera konsumenten om innehållet i dessa bestämmelser (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 april 2012, Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, punkt 29).

47 En enkel hänvisning i de allmänna avtalsvillkoren till bestämmelser i lag eller annan författning vari parternas rättigheter och skyldigheter anges, är således inte tillräckligt (dom av den 21 mars 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punkt 50).

48 I en sådan situation som den i det nationella målet uppfyller således inte en hänvisning i det aktuella avtalet till nationell lagstiftning – såsom den som avses i punkt 41 i förevarande dom – kravet, som avses i punkterna 43–47 i förevarande dom, att på ett klart och kortfattat sätt upplysa konsumenten om den frist under vilken ångerrätten kan utövas samt andra villkor för att utöva denna rätt, i enlighet med artikel 10.2 p i direktiv 2008/48.

49 Mot bakgrund av det ovanstående ska den andra frågan besvaras enligt följande: Artikel 10.2 p i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att den utgör hinder för att det i ett kreditavtal, vad gäller den information som avses i artikel 10 i detta direktiv, hänvisas till en nationell bestämmelse som i sin tur hänvisar till andra bestämmelser i den aktuella medlemsstatens lagstiftning.

Den tredje frågan

50 Med hänsyn till svaret på den andra frågan saknas anledning att besvara den tredje frågan.

Rättegångskostnader

51 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjätte avdelningen) följande:

1) Artikel 10.2 p i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG, ska tolkas så, att till den information som enligt denna bestämmelse ska anges på ett klart och kortfattat sätt i ett kreditavtal, hör uppgifter om sättet för att beräkna ångerfristen som föreskrivs i artikel 14.1 andra stycket i direktivet.

2) **Artikel 10.2 p i direktiv 2008/48 ska tolkas så, att den utgör hinder för att det i ett kreditavtal, vad gäller den information som avses i artikel 10 i detta direktiv, hänvisas till en nationell bestämmelse som i sin tur hänvisar till andra bestämmelser i den aktuella medlemsstatens lagstiftning.**

Underskrifter